

то лежат елементарни изисквания за квалификация и йерархически растеж. Ако трудово-професионалната система се вземе като система с хоризонтална и вертикална структура, то циганите по начало винаги са били поставяни само в хоризонталната структура на тази реализация и то в най-долните й пластове. За тях вертикалният възход е бил почти винаги и почти за всички някакво социално-историческо табу, своеобразно сакрализирана сфера в човешката история, забранена за циганите.

Така, волю или неволю, циганите е трябвало да придобиват и съответни черти, качества, навици и привички, които социално-исторически са обременени трайно с ниска трудово-професионална оценка и престиж, които леко "пропускат" господството на трудово-професионален морал и поведение, които за останалото население са белязани с негативен щемпел на оценяване. В този смисъл трудово-професионалната реализация на циганите приема още повече образа на нежеланата и неприемлива за "другите", но фактически тя е била и все още е почти единствената възможност за тях при съществуващата в миналото и съществуващата в наше време обществено-историческа нагласа и обстановка.

Естествено, социално-историческата обреченост на трудово-професионалната реализация на циганите обяснява и редица други черти на техния характер и интелектуален потенциал. Така например, типажът на циганина е свързан с една задъханост, с явна прибързаност в работата му. Ромите най-често искат да направят всичко "на юруш"*. Всеки поет ангажимент те искат да изпълняват "на бързо", за да търсят втори, трети и т. н. ангажименти, а следователно и да вземат колкото се може повече пари, защото, както те сами се изразяват, "и циганката, и циганинът чакат вкъщи голи, гладни, боси". За ромите педантизмът, стриктността в изпълнението на поетите трудови задължения са, поне досега и за голямата част от тях, твърде рядко срещани явления. Те могат да се

* Това не отменя употребата или злоупотребата от страна на циганите на "баш-майсторски мурафетлъци", чрез които да се печели време, да се притиска и изстиска "чорбаджията". Това е особено валидно, когато се работи не "на акорд", а на уговорена "надница".